

УДК 353.2:330.341

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ

ДУНАЄВА В.В., к.держ.упр.,
ст. викладач кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної та інноваційної
діяльності,
Донецький державний університет
управління (м. Маріуполь)

У статті досліджено систему державного регулювання інноваційної діяльності на регіональному рівні. Запропоновано механізм та методи управління інноваційним розвитком регіону.

Ключові слова: управління; інноваційний розвиток, державне регулювання, регіон, система, удосконалення, методи, механізми.

В статье исследована система государственного регулирования инновационной деятельности на региональном уровне. Предложен механизм и методы управления инновационным развитием региона.

Ключевые слова: управление; инновационное развитие, государственное регулирование, регион, система, усовершенствование, методы, механизмы.

The system of the state regulation of the innovational activity on the regional level is being investigated in the article. The mechanism and the methods of the regional innovational development management has suggested.

Keywords: management, innovational development, state regulation, region, system, improvement, methods, mechanisms.

Постановка проблеми. Створення механізму ефективного державного регулювання інноваційної діяльності є стратегічним пріоритетом України в умовах тривалих трансформаційних процесів і загострення кризових явищ. Перехід економіки України до інноваційної моделі розвитку вимагає удосконалення системи державного регулювання інноваційної діяльності як на рівні країни так і на регіональному рівні. Але не всі регіони мають значну інерційність, оскільки нововведення зазвичай обумовлюють зміщення рівноваги в них і непередбачені наслідки. Будь-яке нововведення веде до порушення стійкості в регіоні, організації, спричиняє в них внутрішнє напруження. Отже, між метою інновації і стабільністю регіону виникає протиріччя, яке А.І. Пригожин називає інноваційним [2]. Подолання або послаблення цього протиріччя пов'язане з управлінням інноваційним розвитком регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження інноваційного розвитку регіонів та визначення різних аспектів державного регулювання і підтримки інноваційних процесів в наукових працях здійснювали такі вітчизняні і зарубіжні вчені як Алексеєва К.А., Андрощук Г.О., Григоренко О.В., Маслак О.О., Пельтек Л.В., Саліхова О.Б., Чижевський Б.Г., Шевченко М.М та багато інших, праці яких залишаються актуальними і понині. Проте деякі важливі питання досі не дістали належного висвітлення. Насамперед, це стосується визначення пріоритетних напрямів

удосконалення системи державного регулювання інноваційних процесів та їх активізації з урахуванням сучасної економічної ситуації.

Мета статті полягає в удосконаленні системи управління інноваційним розвитком регіону.

Виклад основного матеріалу. Мета управління інноваційним розвитком регіону полягає в активізації інноваційної діяльності всіх суб'єктів господарювання, що функціонують на його території. Органи управління регіону покликані досягти цієї мети за допомогою реалізації наступних задач: систематичне втілення в життя заходів щодо розробки нововведень, впровадження нововведень в якомога повному обсязі та відповідно до нормативно-правових документів і стандартів у регіоні.

Завдання управління інноваційним розвитком повинні входити в посадові обов'язки керівників регіону. При цьому ефективність управлінської роботи визначається не лише професіоналізмом, компетентністю із цих питань, але й належним почуттям відповідальності за реалізовані в нововведенні новації, юридично обґрунтованим розподілом посадових обов'язків, які не повинні виходити за межі повноважень конкретного керівника. В остаточному варіанті посадові обов'язки з управління інноваційним розвитком повинні оформлятися у вигляді стандарту в регіоні або наказом.

Структурно механізм управління інноваційним розвитком можна уявити у вигляді схеми (рис. 1).

Рис. 1. Структура механізму управління інноваційним розвитком регіону

Знання процесу управління розвитком означає попередній аналіз позитивних і негативних сторін нововведення, що впроваджується, можливостей, що виникають при цьому, і загроз для підприємства. Отже, зміст управління інноваційним розвитком в регіоні визначається складом методів, задач і функцій, здійснюваних під час підготовки

і вжиття інноваційних заходів. Методи управління характеризуються сукупністю цілеспрямованих дій органів управління на об'єкт управління в цілях розв'язання поставлених задач інноваційного розвитку (табл. 1).

Таблиця 1

Методи управління інноваційним розвитком регіону

Методи управління	Зміст управлінських дій
Адміністративні (організаційно-розпорядчі)	Розробка моделі управління інноваційним розвитком, розподіл посадових обов'язків; підбір, навчання, атестація керівників; впровадження стандартів з проведення інноваційної діяльності; застосування дисциплінарних заходів дії; видання наказів з розвитку і дослідження інноваційного розвитку
Економічні	Планування заходів щодо дослідження і розвитку інноваційного розвитку; аналіз і контроль стану інноваційного розвитку; застосування економічних заохочень, стимулюючих роботу з управління ІР; соціально-економічна оцінка ІР; управління ризиком при здійсненні нововведень
Соціально-психологічні	Використання принципів психології при реалізації інноваційних можливостей; орієнтація творчої активності працівників у регіоні; вирішення питань, пов'язаних з використанням і розвитком ІР; моральне стимулювання дотримання працівниками і керівниками задач і функцій ІР регіону
Ідеологічні	Залучення працівників до управління ІР; розвиток самоконтролю з виконання завдань ІР; виховання почуття відповідальності і свідомості; дотримання задач ІР; пропаганда передового досвіду

Функції управління є управлінськими інструментами, які дозволяють найефективніше реалізовувати заходи щодо управління інноваційним розвитком в регіоні з урахуванням його інноваційних можливостей і ресурсів. Функції управління ми розуміємо як особливі види управлінської діяльності, що відрізняються однорідністю змісту виконуваних робіт і їх цільовою спрямованістю.

Стисло схарактеризуємо деякі функції управління інноваційним розвитком регіону. Цілі його розвитку мають бути орієнтовані в часі. Залежно від часового горизонту вони можуть характеризуватися як довгострокові, середньострокові і короткострокові. Цілі мають бути досяжними. Їх досягнення залежить від діяльності регіону.

При формуванні цілей інноваційної діяльності треба передусім враховувати імовірнісний характер їх досягнення. Отже, треба при формулюванні закладати поправки на можливе відхилення бажаного від дійсного. Крім кінцевого результату, у формулюванні мети необхідно вказувати і спосіб її досягнення. Цілі мають бути взаємопов'язані і несуперечливі. Їх пріоритетність визначається насамперед на основі ранжирування відносно часу досягнення і наявних ресурсів.

Результатом процесу управління інноваційним розвитком регіону є його стійкий соціально-економічний розвиток. Наукова обґрунтованість цих програм забезпечується виконанням наступних вимог: наявності та успішного функціонування маркетингової системи в галузях стратегічного інтересу; наявності і успішного функціонування системи науково-технічного прогнозування, що сприяє ранньому розпізнаванню

перспективних напрямів розвитку науки і техніки; наявність у регіоні ефективної і динамічної інформаційної системи забезпечення маркетингових досліджень, науково-технічного прогнозування і планування нововведень та інновацій; використання системи ранжирування і відбору пропозицій формування портфеля нововведень і портфеля новацій, заснованої на застосуванні об'єктивних множинних критеріїв; використання наукових методів оцінки та економічного обґрунтування інноваційних пропозицій і проектів.

До основних принципів планування розвитку належать:

- спадкоємність стратегічного і поточного планів;
- соціальна орієнтація плану;
- ранжирування об'єктів планування за їх важливістю;
- адекватність планових показників;
- узгодженість плану з параметрами зовнішнього середовища системи ІР;
- варіантність плану;
- збалансованість плану;
- економічна обґрунтованість плану;
- автоматизація системи планування;
- забезпечення зворотного зв'язку системи планування.

Організація управління інноваційним розвитком у регіоні охоплює інформаційну, наукову, проектно-конструкторську, виробничу, допоміжну, економіко-управлінську і соціально-культурну діяльність.

Завдання управління розвитком мають багатоплановий характер і диференціюються за наступними напрямками: дослідження інноваційного розвитку, формування напрямів інноваційного розвитку, реалізація портфеля нововведень і портфеля новацій. Розв'язання цих завдань потребує здійснення безлічі заходів організаційного, технічного, соціально-економічного, правового або іншого характеру. Сучасна теорія і практика інноваційного менеджменту має велику різноманітність форм, і видів організації робіт з управління інноваціями [3, 4, 5, 7].

Система управління інноваційним розвитком регіону, розроблена нами, являє собою розгляд державних органів, цілей і задач управління інноваційним розвитком (рис. 2). Пропонована схема вписується в будь-яку організаційну структуру в регіоні. Відповідно до цієї схеми кожен керівник має можливість визначити рівень інноваційного потенціалу своїх підлеглих, об'єкти, цілі і задачі управління, узгоджувати свої дії та обов'язки, з'ясувати функції та методи управління.

Дана схема може служити організаційним початком усієї роботи з його управління для держави і для керівника будь-якого рангу. Головне – органічно вписати функції і способи управління інноваційним розвитком в повсякденний стиль і методи роботи керівника. За такого підходу все різноманіття нормативно-правових документів і поточної інформації за станом ІР легко систематизується, набуває цільової спрямованості, допомагає грамотно вирішувати актуальні питання з розвитку регіону.

Інформаційне забезпечення управління інноваційним розвитком регіону має на меті своєчасне надання органам управління необхідної і достатньої для ухвалення рішень інформації. Кожен керівник повинен мати необхідні документи щодо його практичної діяльності; вивчити їх і скласти для себе чітке уявлення про планування і організацію, контроль за станом розвитку в регіоні. Ознайомлювальна інформація надходить керівникові в процесі інноваційної діяльності і характеризує фактичний його стан. Зіставлення дає можливість керівникові відповідного рівня приймати управлінські рішення з інноваційного розвитку в масштабах керованого ним підрозділу.

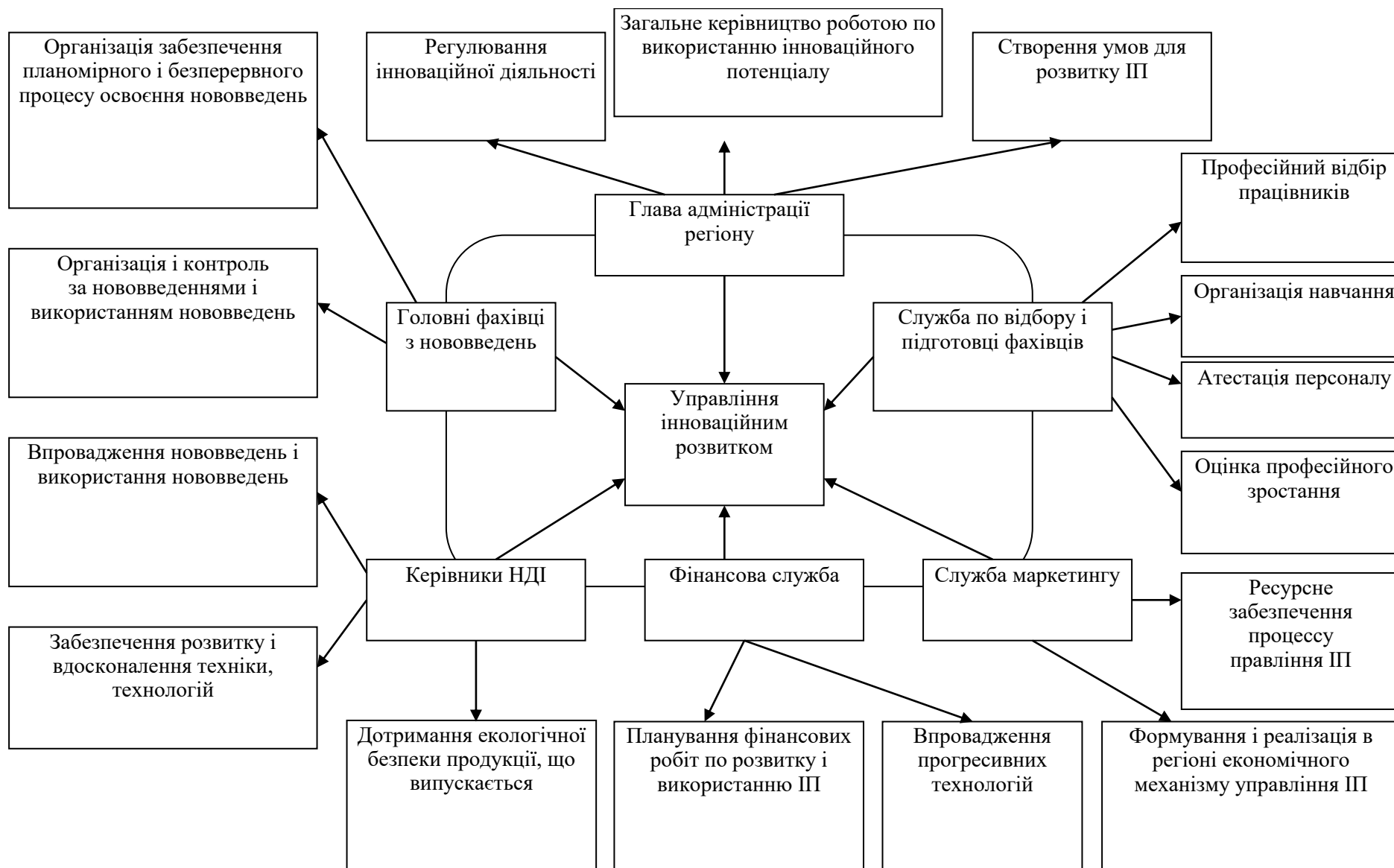

Рис. 2. Організація робіт з управління інноваційним розвитком в регіону

Схема управління інноваційним розвитком може служити методичним посібником при розробці відповідних стандартів або положень про організацію роботи з його управління. Контроль як функція управління є результативним, що дозволяє врахувати фактичний стан розвитку і виявити конкретні напрями його розвитку. Можна виокремити різні види контролю стану інноваційного розвитку регіону (табл. 2).

Таблиця 2

Класифікація видів контролю стану і використання інноваційного розвитку

Ознака класифікації	Вид контролю
Мета контролю	Стратегічний і оперативний
Предмет контролю	Самоконтроль і адміністративний контроль
Ступінь охоплення	Суцільний і вибірковий
Форми контролю	Внутрішній і зовнішній
Режим контролю	Посилений (прискорений) і нормальний
Час контролю	Попередній, поточний і завершальний

Наведена класифікація видів контролю надає можливість сформулювати схему процесу контролю стану інноваційного розвитку регіону (рис. 3).

Схема процесу контролю стану інноваційного розвитку відрізняється комплексним узгодженням і взаємозв'язком, послідовністю управлінських функцій. Увесь процес управління інноваційним розвитком регіону припускає сукупний розгляд усіх складових розвитку. Очевидно, що здійснити це узгодження можна лише за використання системного підходу до цієї проблеми.

Ефективність управління інноваційним розвитком залежить від застосовуваного методологічного підходу. Аналіз теорії і практики економічного управління на регіональному рівні дозволяє дійти висновку про доцільність використання в цілях управління інноваційним розвитком регіону регіонального маркетингу. На нашу думку, дії, спрямовані на створення, освоєння, поширення інновацій, активізацію інноваційної діяльності, повинні ґрунтуватися на регіональному маркетингу.

У цілому термін «маркетинг» можна пояснити як ринкову орієнтацію управління відносно інноваційних рішень.

У прикладному аспекті регіональний маркетинг – це теорія і практика прийняття управлінських рішень стосовно формування ринково-продуктивної стратегії регіону на основі дослідження факторів маркетингового середовища з метою реалізації економічних інтересів території та її споживачів» [8, с. 68].

Переваги від використання регіонального маркетингу в цілях управління інноваційним розвитком регіону можна поділити на три групи.

По-перше, очевидно, що різні елементи маркетингу, використовувані як усередині, так і за межами регіону, добре скоординовані. Єдність позицій тут мається на увазі не лише в діях регіональних органів влади, але вона властива діям самостійних і незалежних суб'єктів господарювання, які функціонують на території цього регіону.

По-друге, даний термін вказує на комплексні дії, на те, що всі маркетингові засоби спрямовані на одночасне досягнення поставлених цілей.

По-третє, в ньому підкреслюється наявність між елементами маркетингу і всередині кожного з них об'єднуючих взаємозв'язків і взаємозалежності, сформовані єдиною спрямованістю дій.

Використання регіонального маркетингу дозволить координувати дії, проводити збалансовану політику з управління інноваційним розвитком регіону.

З визначення регіонального маркетингу виходить, що він є складною системою. Таким чином, суб'єкт регіонального маркетингу представляє в множині: населення і органи управління регіону; населення регіону, яке виконує певні функції на підприємствах, в організаціях, органах управління; формальні і неформальні організації (партії, асоціації і так далі); інноваційний розвиток регіону.

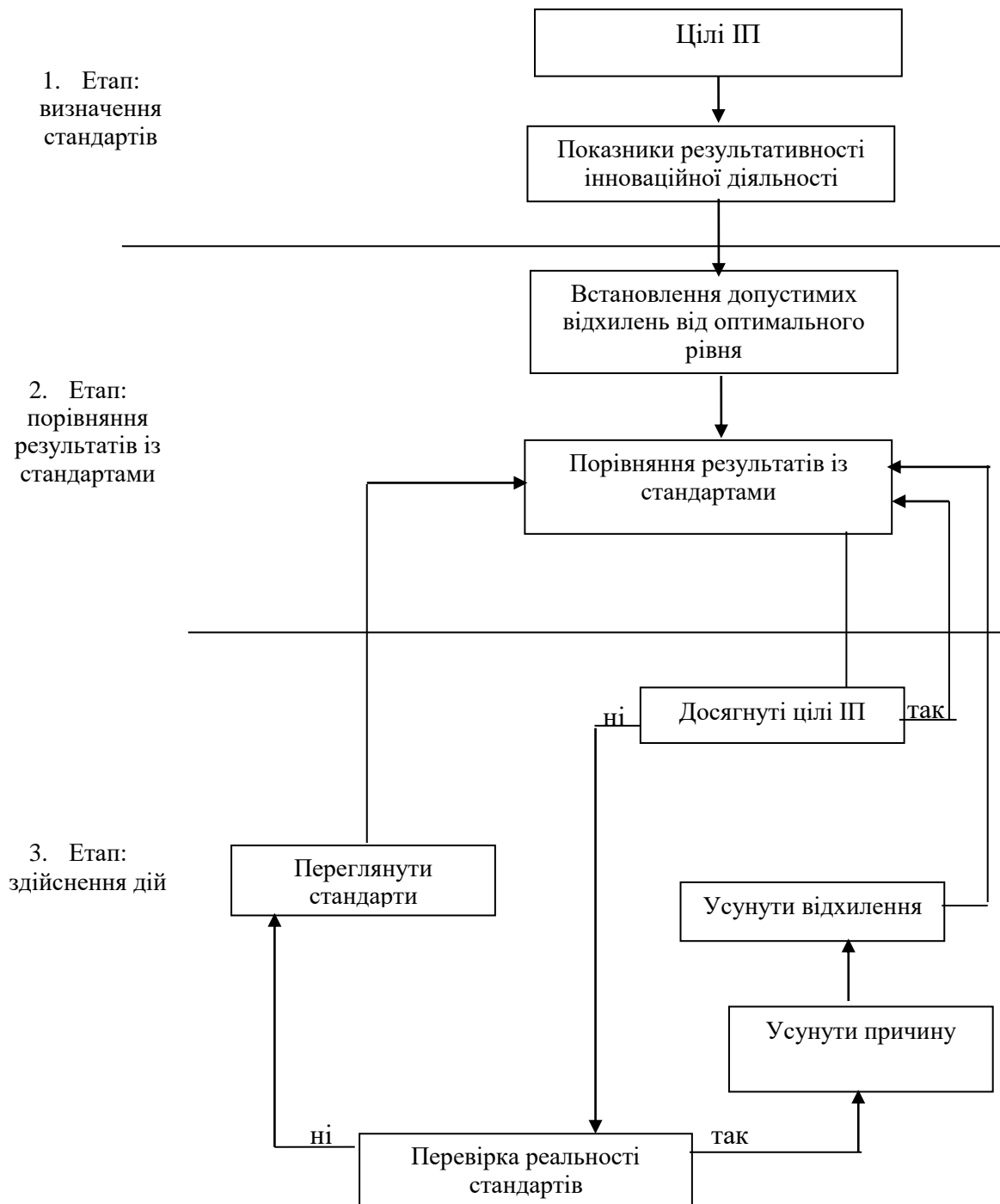

Рис. 3. Схема процесу контролю стану і використання інноваційного розвитку регіону

Об'єктом регіонального маркетингу можуть виступати населення, органи управління регіону, підприємства і організації тощо. У нашому випадку об'єктом регіонального маркетингу є інноваційний розвиток регіону.

Таким чином, управління інноваційним розвитком регіону на основі регіонального маркетингу передбачає наступні етапи.

Перший етап розробки. Основу напряму маркетингової стратегічної концепції формує ринкове середовище, що відкриває можливості для розвитку або створює загрозу подальшому існуванню інноваційного розвитку. Головні складові ринкового середовища регіону в довгостроковому розрізі: попит і конкуренція, природне і екологічне середовище, що знаходяться в постійній зміні.

Другий етап розробки. Аналіз власних управлінських ресурсів і можливості в регіоні.

Третій етап розробки. Здійснюється узгодження і приведення у відповідність власних можливостей.

На четвертому етапі розробляються основні заходи дії на інноваційний розвиток регіону.

Оскільки є безліч чинників, що впливають на управлінське рішення, ми користуватимемося системним підходом, як згадувалося раніше.

Системний підхід – це підхід, при якому будь-яка система розглядається як сукупність взаємообумовлених елементів, орієнтованих на досягнення певної мети розвитку з урахуванням внутрішніх і зовнішніх чинників розвитку.

Система складається з підсистем, компонентів і елементів. Елементи – це об'єкти, частини, компоненти системи. Система має зв'язки – це те, що сполучає елементи і властивості системи в цілому. Основна мета системи, на нашу думку, полягає в цілеспрямованій роботі з розвитку і використання потенціалу, шляхом формування і реалізації портфеля новацій і портфеля нововведень.

Цілепокладання потребує врахування своєрідності цільових настанов різних суб'єктів маркетингу регіону. Для регіону як одного з суб'єктів системного маркетингу економічне зростання, інновації, диверсифікація, інтеграція, кооперація та інше є засобами для досягнення головної мети. Необхідно прагнути до узгодження різнорівневих цілей і економічних інтересів – головна задача регіонального маркетингу.

Після формування цільових настанов слід визначити компоненти забезпечуючої підсистеми. До компонент забезпечуючої підсистеми відноситься управління розвитком організації технології управління, управління розвитком досліджень і управління розвитком маркетингу, управління розвитком технології і виробництва, персоналу, фінансової бази, інформаційної бази.

Керована підсистема визначає конкретні стратегії діяльності підприємства зі створення новацій і впровадження за стадіями їх життєвого циклу управління аналізом інноваційних можливостей регіону, управління виробництвом нововведень, управління впровадженням актуальних нововведень, управління використанням і сервісом нововведень.

Керуюча підсистема є засадничою і координуючою підсистемою, до компонент якої відносяться: управління персоналом; управління розробкою і ухваленням управлінських рішень з питань інноваційного розвитку; управління координацією виконання заходів щодо його використання і розвитку; посилення взаємозв'язку між рівнями управління по вертикалі і горизонталі.

Ці компоненти визначають якість усіх інших підсистем системи управління.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розроблень у цьому напрямку. Ефективне управління регіональним інноваційним розвитком у сучасних

умовах з метою підвищення економічного росту передбачає проведення державною й регіональною владою комплексу заходів щодо підвищення інноваційної активності регіону й формування регіональної системи дифузії інновацій. У загальному вигляді реалізацію інноваційного процесу в регіоні можна представити як механізм підвищення інноваційної активності, що включає наявність ефективної регіональної інноваційної системи й розвинутої інноваційної культури для реалізації наявного інноваційного потенціалу у сформованих умовах з метою створення конкурентоспроможних інноваційних продуктів, їх подальшої успішної комерціалізації і, як наслідок, підвищення економічного добробуту регіону. Численні дослідження у сфері управління інноваційним процесом у промислово розвинутих країнах світу свідчать, що наявність розвинутого регіонального інноваційного потенціалу визначає ефективність розвитку інноваційної діяльності регіону. Під регіональним інноваційним потенціалом слід розуміти сукупність науково-технічних, матеріально-фінансових, кадрових, інституціональних та інших ресурсів регіону, використовуваних для інноваційної діяльності. Цілеспрямоване збільшення складових інноваційного потенціалу (збільшення фінансування НДДКР, розвиток науково-дослідної бази, підвищення інвестицій в основний капітал і т.д.) створює умови для успішного інноваційного розвитку.

Література:

1. Крозьє М. Блокированное общество [Текст] / М. Крозьє. – Нью-Йорк, Лондон, 1998. – С. 57.
2. Пригожин А.И. Нововведения. Стимулы и препятствия (социальные проблемы инноватики) [Текст] / А.И. Пригожин. – М.: Политиздат, 1989. – 210 с.
3. Кожевіна Н. Проблеми та негативні тенденції інноваційного розвитку економіки України [Текст] / Н. Кожевіна, В. Яремій // Наука та інновації. – 2013. – № 4.– С. 87.
4. Фатхутдинов Р.А. Инновационный менеджмент: Ученик для вузов [Текст] / Р.А. Фатхутдинов. – М.: Интел-синтез, 1998. – 270 с.
5. Фатхутдинов Р.А. Система менеджмента: Учебно-практическое пособие [Текст] / Р.А. Фатхутдинов. – М.: ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1997. – 352 с.
6. Федулina Л. Проблемы национальной инновационной системы Украины [Текст] / Л. Федулina, Н. Павутина // Экономика Украины. – 2014. – № 4. – С. 35-37.
7. Федулова Л.І. Підходи до формування дієвої інноваційної стратегії України [Текст] / Л.І. Федулова, І.А. Шовкун // Наука та інновації. – 2009. – № 3. – С. 5-15.
8. Регіональний маркетинг: Навчальний посібник / В.Л. Пілюшенко, І.В. Шкрабак, Р.Р. Ларіна, В.І. Дубницький. – Донецьк: ТОВ «Дго-Восток, Лтд», 2007. – 364 с.

The given article is dedicated to the problems of innovative development management of the region. The system of innovative development management and necessity of alteration of the management mechanisms have been considered in the article.

The object of the innovative development management of the region consists in innovative work activation of all business entities, functioning on its territory. The local authorities of the region are responsible for attaining the object by means of implementation of the following tasks: systematic realization of measures concerning elaboration of innovations with their further implementation to the fullest extent, according to regulatory documents and standards in the region. The tasks of the innovative development management should be included into the administrative duty of the authorities of the region.

Efficiency of the innovative development management depends on methodological approach applied. Analysis of the theory and practice of economical management at the regional level makes it possible to come to a conclusion of appropriateness of regional marketing employment for innovative development purposes.

Effective management of regional innovative development in the current conditions for the purpose of economical development increase presupposes implementation of the range of measures for innovative activity increase in the region.

In general, implementation of the innovation process in the region is possible to be introduced as a mechanism of regional innovative activity, including an efficient regional system and developed innovative culture for implementation of available innovative potential, for the purpose of creation of competitive innovative products, their further and successful commercialization and, as a result, increase of economical welfare of the region.

УДК 351.712

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ ПАТЕНТУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ПЛОЩИНІ УПОВІЛЬНЕННЯ ЗРОСТАННЯ ІННОВАЦІЙ

**НЕРСЕЦОВ В.Р., старший викладач
кафедри менеджменту зовнішньо-
економічної та інноваційної діяльності,
Донецький державний університет
управління (м. Маріуполь)**

У статті розглянуто проблеми, пов'язані з тенденцією до збільшення числа зареєстрованих патентів на об'єкти інтелектуальної власності, які не несуть під собою інноваційної складової, і найчастіше не мають реального практичного застосування.

Ключові слова: патентування, інтелектуальна власність, інновації.

The new useful ideas and knowledge, usually turn into innovations after the release and use, are critical to economic growth and prosperity. For the promotion and diffusion of innovation, the majority of industrial and industrial societies rely on any intellectual property rights. Technological diversification, technological convergence and open innovation are becoming increasingly important for the competitiveness of individual companies and the country in general. The article examines the problems associated with the tendency to increase the number of registered patents for intellectual property, which are not under an innovative component, and often have no real practical application.

Keywords: patents, intellectual property, innovation.

В статье рассмотрены проблемы, связанные с тенденцией к увеличению числа зарегистрированных патентов на объекты интеллектуальной собственности, которые не несут под собой инновационной составляющей, и зачастую не имеют реального практического применения.